

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Розглянуто питання забезпечення громадського порядку та безпеки під час проведення різних масових заходів. Визначено функції організації охорони громадського порядку та охарактеризовано діяльність органів внутрішніх справ у цій сфері.

Ключові слова: громадський порядок, громадська безпека, охорона громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, масові заходи.

Рассмотрены вопросы обеспечения общественного порядка и безопасности при проведении различных массовых мероприятий. Определены функции организации охраны общественного порядка и охарактеризована деятельность органов внутренних дел в этой сфере.

Ключевые слова: общественный порядок, общественная безопасность, охрана общественного порядка, обеспечение общественной безопасности, массовые мероприятия.

The questions of public order and safety during various public events, the functions of the organization of public order and describes the activities of internal affairs in this field.

Key words: public order, public safety, public order, public security, public events.

У результаті реформування суспільних орієнтирів, змінилася і діяльність держави. В основі державної політики мають бути людина, її погляди, інтереси та переконання. Отже, необхідно сформувати людино-центристську ідеологію державної діяльності, згідно з якою держава повинна, умовно кажучи, «служити» інтересам громадян¹.

Основи охорони громадського порядку в державі встановлено Конституцією України (ст. 17). Детальніше ця діяльність регламентується в законах, підзаконних нормативно-правових та локальних актах.

Теоретичною основою для вивчення цієї проблеми є наукові праці С. Алексєєва, В. Авер'янова, О. Андрійко, М. Баймуратова, О. Бандурки, Ю. Битяка, І. Голосніченка, Є. Додіна, В.О.Заросило, О. Моїсєєв, Г. Мурашина, М. Орзіха, В. Колпакова, В. Шаповала, Л.Явич та ін.

Чітке визначення понять «громадський порядок» і «охорона громадського порядку» має і теоретичне, і практичне значення. Термін «громадський порядок» словники тлумачать як порядок, який виникає, відбувається в суспільстві або пов'язаний з ним (суспільний)². Термін «громадський порядок» є похідним від поняття «громадська безпека», яке розуміють як систему суспільних відносин та юридичних норм, що регулюють ці відносини для забезпечення громадського спокою, недоторканності особи, її життя та здоров'я, нормальної діяльності державних і громадських інституцій, установ, закладів, підприємств.

Організація охорони громадського порядку – це здійснення правоохоронними органами, іншими державними та громадськими організаціями функцій, спрямованих на забезпечення їх погодженої й ефективної діяльності щодо охорони та захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, інтересів суспільства від злочинних та інших протиправних посягань. Організація охорони громадського порядку нерозривно пов'язана із тактичними формами, методами, прийомами та способа-

ми попередження порушень громадського порядку, надійного захисту особи, її прав, свобод та інтересів.

За своїм змістом організація охорони громадського порядку передбачає здійснення таких *функцій*:

- визначення об'єктивно необхідних і науково обґрунтованих цілей і завдань щодо охорони громадського порядку;

- розроблення й удосконалення структури апаратів і підрозділів, які виконують функції з охорони громадського порядку, визначення їх функціональних обов'язків;

- удосконалення роботи апаратів і підрозділів з охорони громадського порядку на основі наукових принципів управління, впровадження передового досвіду, зміцнення законності;

- кадрове, матеріально-технічне, організаційне і правове забезпечення апаратів і підрозділів, які виконують функції з охорони громадського порядку.

Громадський порядок охороняється державою, громадськими формуваннями та безпосередньо громадянами. В основу державних гарантій дотримання загальнообов'язкових правил поведінки покладено кримінальну та адміністративну відповідальність³.

У правовій державі відносини, регульовані нормами права, встановлюються державою, захищаються її авторитетом, а також правовими засобами. Серед правових норм основну регулятивну роль виконують норми конституційного та адміністративного права – саме вони разом із кримінально-правовими нормами визначають заборони й відповідальність за порушення громадського порядку. Більшість відносин як складових громадського порядку встановлюється й регулюється чинним законодавством.

Правові норми, якими врегульовано суспільні відносини у сфері правопорядку, в Україні встановлюють компетентні державні інституції: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, органи судової влади, органи державного управління на місцях та правоохоронні органи. Безперечно, перелік був би неповним без інституту Президента України, який також істотно впливає на формування правопорядку в державі.

Забезпечити відповідний правопорядок лише силами державних інституцій, ураховуючи соціальні (насамперед економічні) негаразди громадян, дуже складно.

Згідно з чинним законодавством реалізацію правоохоронної функції покладено як на органи державної влади, так і на органи місцевого самоврядування. У зв'язку з цим існує об'єктивна потреба чітко розмежувати їхні завдання та повноваження у забезпеченні законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

У діяльності правоохоронних органів охорона правопорядку та громадського порядку охоплює попередження та припинення правопорушень, підтримання встановленого порядку в громадських місцях, а також здійснення спеціальних заходів під час проведення масових заходів політичного, культурного, спортивного, видовищного характеру, карантинних заходів, пов'язаних з епізоотіями, наданні допомоги громадянам, тощо⁴.

Разом з тим, для ефективного забезпечення охорони громадського порядку під час проведення масових заходів необхідно здійснювати прогнозування, яке базується в першу чергу на наукових даних.

Воно дозволяє вибрати та обґрунтувати цілі будь-якої діяльності, шляхи і засоби їх досягнення. Прогнозування дає змогу створити передумови для вибору оптимальних шляхів діяльності під час охорони громадського порядку. Без прогнозування охорона громадського порядку та громадської безпеки буде менш ефективною.

Загальним об'єктом прогнозування органів внутрішніх справ, як і при аналітичній роботі є оперативна обстановка. При охороні громадського порядку найбільш значущими для органів внутрішніх справ є юридичні прогнози, тобто кримінально-правові, кримінологічні та адміністративно-деліктні.

Після прогнозування необхідно визначити оптимальний варіант охорони громадського порядку при проведенні масових заходів.

Одним з важливих питань, які необхідно вирішити при організації охорони громадського порядку та безпеки під час проведення масових заходів, є визначення оптимальної кількості працівників органів внутрішніх справ та інших структурних підрозділів, які будуть залучатимуться до охорони громадського порядку на всіх етапах проведення заходів безпеки.

Саме завдяки прогнозуванню керівника органів внутрішніх справ, тобто його здатності передбачити розвиток подій, а також на підставі певних нормативно-правових актів, відповідних розрахунків, досвіду роботи в цій сфері, визначається раціональне й ефективне залучення сил і засобів та оптимізація їх чисельності, відповідно до обстановки, що склалася.

При охороні громадського порядку та безпеки під час проведення масових заходів найбільш необхідно є взаємодія органів внутрішніх справ з іншими правоохоронними органами (прокуратурою, органами служби безпеки, МНС, Державною прикордонною службою), службами охорони різних рівнів, органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади та громадськими формуваннями правоохоронного спрямування, а також з іншими суб'єктами, чії обов'язки полягають у сприянні органам внутрішніх справ у цій сфері та, які нормативно закріплені – як правило, це організатори масових заходів і адміністрація місць їх проведення.

Крім цього, Статут патрульно-постової служби міліції України визначає: обов'язкові норми щоденного виставлення нарядів (не менше ніж 60% наявної кількості особового складу); можливість скоротити обов'язкові норми щоденного виставлення нарядів (у разі, коли на території обслуговування вживаються заходи, що потребують значного збільшення щільності нарядів за рахунок залучення до служби особового складу в дні його щотижневого відпочинку й у святкові дні); склад штабу та підрозділів, які залучаються для охорони громадського порядку; можливість виставлення резерву (15 % залучених до охорони громадського порядку сил і засобів); реальність залучення необхідної кількості сил та засобів.

Організація взаємодії між структурними підрозділами включає такі елементи: визначення порядку взаємодії; узгодження дій між взаємодіючими сторонами; планування взаємодії; доведення завдань до взаємодіючих структурних підрозділів тощо.

Для того, щоб взаємодія сил і засобів під час охорони громадського порядку та безпеки принесла бажані результати, необхідно, щоб усі підрозділи точно виконували розроблені плани у ході відповідних заходів, а у разі, коли відбулися зміни оперативної обстановки, необхідно уточнити питання узгодження спільних дій, що вимагають внесення коректив у раніше відпрацьований порядок взаємодії.

Також треба визначити резерв сил і засобів, що виділяються для відновлення взаємодії, та порядок його застосування.

Так, до охорони громадського порядку та безпеки під час проведення запланованих масових заходів у взаємодії з органами внутрішніх справ залучаються також внутрішні війська МВС України. Цей підрозділ розглядають як основну складову додаткових сил стосовно відповідних територіальних підрозділів міліції.

Основними завданнями ВВ МВС України під час проведення масових заходів (як приклад розглянемо футбольні матчі) є:

- припинення правопорушень в секторах, при цьому під час перерв між таймами і після закінчення матчу особовий склад стоїть обличчям до глядачів, запобігає порушенням громадського порядку;
- запобігати викидам у бік футбольного поля сторонніх предметів; недопущення виходу вболівальників на футбольне поле чи бігову доріжку під час проведення футбольного матчу та під час перерв між таймами;
- забезпечення безпеки, безперешкодного руху по обидва боки входу суддів і футболістів команд, що зустрічаються до початку матчу, а також їхнього повернення з роздягальні після першого тайму і після закінчення матчу;
- перешкоджання виходу на футбольне поле тварин;
- допомога працівникам міліції в евакуації глядачів зі стадіону;
- участь у ліквідації групових порушень громадського порядку, інших надзвичайних ситуацій.

Виконуючи поставлені завдання військовослужбовці внутрішніх військ, повинні знати основи міжкультурної комунікації, психології поведінки особистості в натовпі, методів психологічного впливу на громадян для попередження та припинення порушень громадського порядку.

Взаємодія ОВС із органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями під час проведення запланованих заходів координується і контролюється штабом і полягає у:

- своєчасному наданні взаємної допомоги;
- постійному обміну оперативною інформацією;
- єдиному розумінні всіма нарядами та службами, які задіяно у забезпеченні громадського порядку, загальних завдань і своїх функціональних обов'язків;
- коректному здійсненні правозастосовної діяльності;
- наявності безперебійного зв'язку;
- постійній обізнаності працівників зі стану оперативної обстановки та її змін;
- ефективному здійсненні маневрування силами й засобами⁵.

Форми і методи роботи при взаємодії – проведення спільних нарад, науково-практичних конференцій, семінарів, командно-штабних навчань, тренувань, а також підготовка особового складу ОВС і курсантів ВНЗ системи МВС України до виконання завдань в умовах забезпечення охорони громадського порядку під час проведення різного роду масових заходів.

Варто розглянути такий підрозділ як чергова частина. Це підрозділ, який забезпечує оперативне управління силами і засобами органів внутрішніх справ, цілодобово знаходиться в постійній готовності для реагування на злочинні прояви, надзвичайні ситуації, інші події й є координуючим органом безупинного управління під час розкриття злочинів, а також правозастосовним органом, що

наділений адміністративно-правовим статусом і виступає у правових відносинах із правопорушниками під час застосування до них примусових заходів.

Основними завданнями чергової служби ОВС з охорони громадського порядку є: 1) приймання, реєстрація заяв і повідомлень про злочини, інші правопорушення й події, організація негайного реагування на них; 2) забезпечення оперативного управління силами й засобами, що перебувають в розпорядженні підпорядкованих органів та підрозділів внутрішніх справ; підтримання взаємодії між ними, сусідніми ОВС, а також із черговою частиною вищого рівня; 3) збирання, опрацювання й доповідь керівництву ОВС відомостей про оперативну обстановку на території, що обслуговується; передача їх у встановленому порядку до ОВС вищого рівня, а також державних органів влади та зацікавлених відомств і організацій, інформування керівників відповідних структурних підрозділів; 4) забезпечення введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів; 5) робота з особами, які доставлені до чергової частини; 6) контроль за станом охорони адмінбудинків ОВС, ізоляторів тимчасового тримання та на прилеглий до них території.

Чергова частина при взаємодії з іншими підрозділами ОВС створює певну систему охорони та захисту громадського порядку та безпеки. В умовах різких змін оперативної обстановки, до яких варто віднести масові заворушення під час проведення масових заходів на чергову частину покладаються функції, які полягають у швидкій і якісній організації комплексу скоординованих заходів, спрямованих на виконання завдань, що виникають при різких ускладненнях оперативної обстановки.

Одним з головних завдань підрозділів, які організовують та забезпечують охорону громадського порядку є активна, наступальна боротьба з будь-якими правопорушеннями.

Діяльність всіх підрозділів, які залучаються до забезпечення охорони громадського порядку, полягає у спеціальних, профілактичних, охоронних, режимних, захисних, ізоляційно-обмежувальних заходах і діях, що ведуться під керівництвом органу виконавчої влади з метою забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку.

Ступінь взаєморозуміння міліції та населення є одним з індикаторів соціально-політичної ситуації у державі. Міліція уособлює в очах людей правопорядок, встановлений законом, виступає інструментом влади. Негативна оцінка населенням діяльності міліції свідчить про його ставлення до чинних законів і до органів управління. Якщо влада неспроможна забезпечити громадський порядок через різні обставини (часто об'єктивні), то потрібно ширше використовувати можливості територіальної громади. Саме у співпраці з територіальною громадою органи правопорядку зможуть забезпечити належний рівень громадського порядку в державі.

1. *Авер'янов В.Б.* Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції // *Право України*. – 2006. – № 5. – С. 11–17. 2. *Короткий* тлумачний словник української мови / Уклад.: Д. Г. Гринчишин, Л. П. Гумацька, В. Л. Карпова та ін.; Відп. ред. Я. Л. Гулицька. – К.: Рад. школа, 1978. – 296 с. 3. *Ожегов С. И.* Словарь русского языка / Под ред. чл.-кор. АН СССР Н. Ю. Шведовой. – 18-е изд., стереотип. – М., 1986. – С. 65. 4. *Савюк Л.К.* Правоохранительные органы: Монография. – М.: Экмос., 2001. – С. 47. 5. *Забезпечення охорони громадського порядку під час проведення спортивно-масових заходів: метод. рек.* / А.А. Вознюк, А.Ю. Мартишко, М.В. Лошицький та ін. – К.: ХмЦНП, 2011. – С. 19.